

Nr 18.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändrad lydelse av 65 § utsökningslagen m. m.; given Stockholms slott den 10 december 1954.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

- 1) lag om ändrad lydelse av 65 § utsökningslagen; samt
- 2) lag om ändrad lydelse av 97 § konkurslagen.

GUSTAF ADOLF.

Ingvar Lindell.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

I propositionen föreslås sådana jämkningar i utsökningslagens och konkurslagens regler till skydd för gäldenären, som föranledes av inträffad penningvärdesförändring.

F ö r s l a g
till
L a g
om ändrad lydelse av 65 § utsökningslagen.

Härigenom förordnas, att 65 § utsökningslagen¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

65 §.

Från utmätning skola undantagas dels nödiga gång- och sängkläder för gäldenären, hans make och oförsörjda barn eller adoptivbarn, dels ock nödiga arbetsredskap eller andra nödiga lösören till ett värde av högst *ettusen* kronor, eller, där gäldenären icke är familjeförsörjare och ej heller har eget hushåll, högst *fyrhundrad* kronor. Saknas utväg till nödortftigt uppehälle; då skall från utmätning undantagas av det förråd, som i huset finnes, vad till underhåll för en månad tarvas, eller, där tillräckligt förråd ej finnes, av penningar, som gäldenären innehar eller äger inestående i bank eller annan penninginrättning, så mycket som erfordras för anskaffande av det felande. Lös pant må ej undantagas från utmätning för den gäld, varför pantsättningen skett.

Från utmätning skola undantagas dels nödiga gång- och sängkläder för gäldenären, hans make och oförsörjda barn eller adoptivbarn, dels ock nödiga arbetsredskap eller andra nödiga lösören till ett värde av högst *ettusenfemhundra* kronor, eller, där gäldenären icke är familjeförsörjare och ej heller har eget hushåll, högst *sexhundrad* kronor. Saknas utväg till nödortftigt uppehälle; då skall från utmätning undantagas av det förråd, som i huset finnes, vad till underhåll för en månad tarvas, eller, där tillräckligt förråd ej finnes, av penningar, som gäldenären innehar eller äger inestående i bank eller annan penninginrättning, så mycket som erfordras för anskaffande av det felande. Lös pant må ej undantagas från utmätning för den gäld, varför pantsättningen skett.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1955.

¹ Senaste lydelse, se SFS 1945: 284.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 97 § konkurslagen.

Härigenom förordnas, att 97 § konkurslagen¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

97 §.

Gäldenär skall av konkursboet njuta nödigt underhåll för sig, make och oförsörjda barn eller adoptivbarn under två månader från den dag, då beslutet om egendomsavträde meddelades, där ej han själv eller hans make kan annorledes försörja familjen. Kan ej inom nämnda tid bouppteckningsed avläggas av gäldenären, njute han underhåll till dess sådant skett. Gäldenären äge ock från konkursboet utbekomma och behålla dels nödiga gång- och sängkläder för sig, make och oförsörjda barn eller adoptivbarn dels ock nödiga arbetsredskap eller andra nödiga lösören till ett värde av högst *ettusen* kronor eller, där gäldenären icke är familjeförsörjare och ej heller har eget hushåll, högst *fyrhundra* kronor.

Gäldenär skall av konkursboet njuta nödigt underhåll för sig, make och oförsörjda barn eller adoptivbarn under två månader från den dag, då beslutet om egendomsavträde meddelades, där ej han själv eller hans make kan annorledes försörja familjen. Kan ej inom nämnda tid bouppteckningsed avläggas av gäldenären, njute han underhåll till dess sådant skett. Gäldenären äge ock från konkursboet utbekomma och behålla dels nödiga gång- och sängkläder för sig, make och oförsörjda barn eller adoptivbarn dels ock nödiga arbetsredskap eller andra nödiga lösören till ett värde av högst *ettusenfemhundra* kronor eller, där gäldenären icke är familjeförsörjare och ej heller har eget hushåll, högst *sexhundra* kronor.

Vid bestämmande — — — åligga honom.

Har dödsbos — — — från dödsfallet.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1955.

¹ Senaste lydelse, se SFS 1945: 235.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland, i statsrådet å Stockholms slott den 12 november 1954.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM, LINDSTRÖM.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, anmäler efter gemensam beredning med chefen för inrikesdepartementet fråga angående *ändring av de i utsökningslagen angivna utmätningfria beloppen m. m.* samt anför därvid följande.

Enligt gällande ordning är viss del av gäldenärs egendom fredad från utmätning. Sålunda stadgas i 65 § utsökningslagen, att från utmätning skall undantagas dels nödiga gång- och sängkläder för gäldenären, hans make och oförsörjda barn eller adoptivbarn, dels ock nödiga arbetsredskap eller andra nödiga lösören till ett värde av högst ettusen kronor eller, där gäldenären icke är familjeförsörjare och ej heller har eget hushåll, högst fyrahundra kronor. Saknas utväg till nödtorftigt uppehälle, skall från utmätning undantagas av det förråd, som i huset finnes, vad till underhåll för en månad tarvas eller, där tillräckligt förråd ej finnes, av penningar, som gäldenären innehar eller äger inestående i bank eller annan penninginrättning, så mycket som erfordras för anskaffande av det felande. Lös pant får ej undantagas från utmätning för den gäld, varför pantsättningen skett.

Även vid konkurs åtnjuter gäldenären skydd för viss egendom. Härrom innehåller 97 § konkurslagen, att gäldenären skall av konkursboet njuta nödigt underhåll för sig, make och oförsörjda barn eller adoptivbarn under viss i lagrummet närmare angiven tid. Gäldenären äger också från konkursboet utbekomma och behålla dels nödiga gång- och sängkläder för sig, make och oförsörjda barn eller adoptivbarn dels ock nödiga arbetsredskap eller andra nödiga lösören till ett värde av högst ettusen kronor eller, där gäldenären icke är familjeförsörjare och ej heller har eget hushåll, högst fyrahundra kronor.

De förut återgivna beloppen — som tidigare varit lägre — fastställdes till sin nuvarande storlek genom lagändringar 1945.

I framställning den 14 november 1953 har föreningen Sveriges stadsfogdar hemställt, att de i 65 § utsökningslagen angivna beloppen å ettusen kronor och fyrahundra kronor måtte höjas till ettusenfemhundra kronor respektive sexhundra kronor.

Till stöd härför har föreningen i huvudsak anført, att de belopp, som angåve utmätningsfriheten i fråga om arbetsredskap och andra nödiga lösören, i realiteten vore fiktiva, så till vida att de i de flesta fall i praktiken gåves ett väsentligt annat innehåll än som svarade mot lagrummets lydelse rent siffermässigt sett. I regel nödgades utmätningsmännen medgiva ett högre beneficium genom att tillämpa för gäldenären alltför gynnsamma värderingsregler. Det syntes därför vara önskvärt att lagbestämmelserna bringades i bättre överensstämmelse med gällande praxis genom en höjning av de utmätningsfria beloppen. Hur de stegrade levnadskostnaderna avspeglade sig på andra områden inom lagstiftningen framginge bland annat av de under senare år beslutade höjningarna av de allmänna barnbidragen, folkpensionerna och de statliga och kommunala ortsavdragen vid inkomst-taxeringen. Det vore alltid vanskligt att bestämma en viss värdegräns, när det gällde att upprätta ett skydd för en gäldenär mot alltför obilliga verkningar av oförmåga att fullgöra sina förpliktelser. Denna fråga bleve beroende dels av vilka krav som överhuvud taget kunde ställas på en människovärdig existens och dels av växlingarna i de allmänna levnadskostnaderna. Dessa faktorer hade också vid flera tillfällen tidigare föranlett ändring i avfattningen av ifrågavarande lagrum. Därvid hade även diskuterats helt nya beräkningsgrunder utan att dock sådana då införts. Denna fråga ägde alltjämt aktualitet, men behandlingen av dem syntes lämpligen kunna anstå till den beslutade revisionen av utsökningslagen. Då denna revision icke kunde påräknas under den närmaste tiden, borde dock frågan om en förnyad höjning av de utmätningsfria beloppen icke bliva föremål för längre uppskov. I förhållande till de allmänna levnadskostnadsstegringarna sedan år 1945 och i överensstämmelse med gällande praxis syntes det vara motiverat att företaga en höjning i enlighet med vad förut återgivits.

Över framställningen har efter remiss yttranden avgivits av socialstyrelsen, överståthållarämbetet, överexekutorerna i Göteborg, Malmö, Varberg, Västerås och Umeå, länsstyrelserna i Stockholms, Kronobergs, Malmöhus, Kopparbergs och Norrbottens län, statskontoret, kommerskollegium, föreningen Sveriges landsfiskaler, svenska exekutionsmännens riksförbund, Sveriges advokatsamfund, svenska bankföreningen, svenska sparbanksföreningen samt köpmannaföreningarnas central för ackords- och konkursärenden (ackordscentralen). Vissa länsstyrelser och överexekutorer har bifogat yttranden från utmätningsmän. Vid det av kommerskollegium avgivna utlåtandet är fogade yttranden från samtliga handelskamrar, Sveriges köpmannaförbund och Sveriges grossistförbund.

Framställningen har nästan genomgående tillstyrkts av de hörda myndigheterna och sammanslutningarna. Förslaget har avstyrkts endast av två

handelskamrar, Sveriges köpmannaförbund, ackordscentralen och en landsfiskal.

De tillstyrkande remissinstanser, som motiverat sin inställning, har allmänt åberopat stegringen av levnadsomkostnaderna sedan 1945. Sålunda har *socialstyrelsen* uttalat, att mellan år 1945 och juni månad 1954 levnadskostnadsindex stigit från 151 till 215 eller med 42 procent. Delposterna möbler och hushållstextilier hade stigit med 40 procent och posten husgeråd med 29 procent. Då vid sidan härav viss hänsyn rimligen måste tagas även till den standardhöjning som under samma tid ägt rum inom stora befolkningsgrupper, ansåge styrelsen det vara skäligt, att de båda beloppen i 65 § utsokningslagen nu höjdes i enlighet med förslaget i framställningen.

Länsstyrelsen i Kronobergs län har framhållit, att olägenheterna av de låga beloppen i praktiken syntes delvis ha motverkats genom att utmätningsmännen i regel plägat sätta mycket låga värden å en gäldenärs egendom. Det vore emellertid enligt länsstyrelsens mening önskvärt att lagbestämmelserna bringades i bättre överensstämmelse med gällande praxis genom en höjning av de utmätningsfria beloppen. Liknande synpunkt har framförts även av *överexekutorerna i Varberg och Västerås* samt *kommerskollegium och åtskilliga handelskamrar*.

I anslutning härtill må nämnas, att *statskontoret* sagt sig förutsätta, att efter en höjning av beloppen överensstämmelse skulle komma att råda mellan utsokningslagens ifrågavarande bestämmelser och praxis. Samma synpunkt har framförts också i yttrandena från *några handelskamrar*. Och *Sveriges advokatsamfund* har uttalat sin förvåning över uppgiften i framställningen att utmätningsmännen genom att tillämpa för gäldenären alltför gynnsamma värderingsregler medgäve ett högre beneficium än det i lag angivna. Värderingen av det gods som skulle undantagas från utmätning måste ske efter objektivt riktiga normer. Såsom skäl för den föreslagna höjningen kunde man icke andraga att det vore önskvärt att bringa lagbestämmelserna i överensstämmelse med gällande praxis. Grunden till höjningen borde vara att man funne de föreslagna beloppen med hänsyn till gäldenärens intressen skäliga.

Några av de tillstyrkande remissinstanserna har ifrågasatt om man icke borde göra större höjning än som föreslagits i framställningen. Sålunda har *en landsfiskal* helt allmänt ifrågasatt om den föreslagna höjningen vore tillräcklig. *En annan landsfiskal* har uttalat sympati för en höjning av beloppen till tvåtusen kronor respektive åttahundra kronor. I yttrandet från *en tredje landsfiskal* har framhållits, att beloppet för ogift borde bestämmas till åttahundra kronor. Även en ogift, som bildat eget hem, borde få ha detta någorlunda fredat. Och *en stadsfogde* har sagt det vara önskvärt att kunna undantaga arbetsredskap till högre belopp än ettusenfemhundra kronor. Arbetsredskapen borde gå under ett särskilt belopp, som borde bestämmas till tretusen kronor.

Vidare har *överexekutor i Västerås* ifrågasatt om icke skilda belopp borde bestämmas för familjeförsörjare med liten familj och sådan med stor familj.

Socialstyrelsen liksom *länsstyrelsen i Stockholms län* har erinrat om att vid jämkning i 65 § utsökningslagen motsvarande ändring borde ske i 97 § konkurslagen.

Av de avstyrkande remissinstanserna har *ackordscentralen* anfört, att bestämmelserna om utmätningfria belopp tolkades mycket liberalt, varför det ur den enskilde gäldenärens synpunkt redan nu måste anses vara väl sörjt för hans skydd genom möjligheten att på detta sätt få behålla för existensen nödigt bohag och lösöre, tämligen oberoende av någon strikt fixerad ekonomisk gräns. Detta föranleddes bl. a. av att det alltid vore synnerligen vanskligt att värdera begagnade inventarier. Givet vore att de i innehavarens besittning hade ett långt högre värde än det saluvärde, som en utmätningssman vid sitt bedömande åsatte dem. Redan häri låge en betydande säkerhetsventil ur gäldenärens synpunkt. En höjning med föreslagna belopp torde därför ej vara behövlig för att giva erforderligt skydd. Däremot vore det att befara att en höjning av de utmätningfria beloppen komme att öka det antal utmätningfall, som redovisades med att gäldenären saknade utmätningbara tillgångar, vilket vore en icke önskvärd utveckling. Erfarenheten från ackordscentralens omfattande soliditetssupplysningservice vore, att det i ett stort antal fall konstaterades att vederbörande saknade utmätningbara tillgångar, ehuru det vore fråga om gäldenärer och kredittagare, som bevisligen icke vore utblottade eller levde vid gränsen av existensminimum utan som antingen genom legala åtgärder, såsom äktenskapsförord eller lösöre köp, skyddat sig för utmätning eller genom den redan nu liberala tolkningen av de med framställningen avsedda bestämmelserna undandrog egendom av ansevärt värde från utmätning.

Norrbottnens och Västerbottnens läns handelskammare har uttalat, att man ansåge sig redan nu kunna konstatera hos vissa gäldenärer en bristande vilja att göra rätt för sig i förlitan på att icke ha utmätningssbara egendom. Det vore handelskammarens uppfattning att dylika fall skulle öka vid en höjning enligt stadsfogdeföreningens förslag. Penningvärdets fall vore givetvis en realitet, som skulle kunna motivera den föreslagna höjningen. Men handelskammaren ansåge detta motiv ha fallit bort, så länge utmätningssmännen bibehölle den låga värderingen av gäldenärens bo. Om man på denna grund skulle höja de utmätningfria beloppen, skulle det säkerligen vara svårt att genomföra en höjning av värderingsgrunderna. Den blivande revisionen av utsökningslagen borde icke föregripas genom ett bifall till framställningen.

Liknande synpunkter som framförts i de två nästföregående yttrandena återkommer i de utlåtanden som avgivits av *den andra avstyrkande handelskammaren* och av *den avstyrkande landsfiskalen*.

Sveriges köpmannaförbund har förordat att en justering av de utmätningfria beloppen finge anstå i avvaktan på utredningen om revision av utsökningslagen. För den händelse en höjning av beloppen bedömdes icke få uppskov ville förbundet dock med hänsyn till penningvärdets försämring och de höjda levnadskostnaderna samt tidigare praxis på området icke motsätta sig den föreslagna höjningen.

Ytterligare må nämnas att *åtskilliga remissinstanser* understrukit önskvärdheten av att utsökningslagen reformerades och att därvid också uppmärksammades, hur reglerna till skydd mot alltför betungande ingrepp mot gäldenären borde utformas.

Departementschefen.

För att hindra att en gäldenär efter en utmätning blir blottställd innehåller utsökningslagen i 65 § regler, som undantager viss del av gäldenärens egendom från utmätning. Sålunda stadgas bl. a., att från utmätning skall undantagas nödiga arbetsredskap och andra nödiga lösören till ett värde av högst ettusen kronor eller, om gäldenären icke är familjeförsörjare och ej heller har eget hushåll, högst fyrahundra kronor. Enligt 97 § konkurslagen gäller en regel om rätt för konkursgäldenär att ur konkursboet utbekomma arbetsredskap och andra lösören av motsvarande omfattning. De i dessa bestämmelser angivna beloppen bestämdes vid lagändring 1945.

Genom den penningvärdesförändring, som inträffat sedan 1945, har det skydd som genom bestämmelserna beredes gäldenärerna väsentligt minskats. Av uttalanden i detta ärende framgår dock, att omfattningen av den egendom, som i tillämpningen faktiskt blivit undantagen, icke har minskat i direkt förhållande till penningvärdets fall. Detta torde sammanhånga med att enligt sakens natur stor svårighet möter att med säkerhet fastställa värdet på de mer eller mindre begagnade föremål gäldenärerna innehar och att därför vid värderingen försiktighet måste iakttagas. Självfallet är det en principiellt oriktig utväg att med åsidosättande av annan parts rätt genom ändrade värderingsgrunder motverka en penningvärdeförsämring. För att vid en sådan bibehålla det reella skyddet för gäldenärerna erfordras lagändring. Förslag har nu framförts om en höjning av de i lagrummen angivna beloppen med femtio procent. Det övervägande flertalet av de hörda myndigheterna och sammanslutningarna har biträtt förslaget.

Enligt min mening kan ifrågasättas, huruvida det icke är önskvärt att reglerna till skydd för gäldenärerna utformas på annat sätt än för närvarande är fallet. Det synes dock icke lämpligt att nu upptaga detta spörsmål till prövning, utan det torde böra behandlas vid den blivande allmänna reformeringen av utsökningsrätten. Detta bör emellertid icke utgöra hinder mot att nu vidtaga en sådan partiell ändring som kan vara påkallad av det förändrade penningvärdet. Med hänsyn till vad nyss anförts torde man därvid icke böra ingå på någon prövning huruvida ändringar bör göras på olika sätt för skilda grupper gäldenärer eller för egendom av olika slag.

På sätt framgår av det utav socialstyrelsen avgivna yttrandet har levnadskostnadsindex från år 1945 till juni 1954 stigit med 42 procent. För att nu ifrågavarande regler skall ha samma reella innehåll som åsyftades vid lagändringen 1945 bör de i förevarande lagrum angivna beloppen undergå en höjning som ungefärligen motsvarar prisstegringen på de förnödenheter och lösören som kan tänkas falla under bestämmelserna. På grund härav biträder jag det framlagda förslaget att de utmätningfria beloppen höjes

till ettusenfemhundra kronor för familjeförsörjare och till sexhundra kronor för gäldenär, som icke är familjeförsörjare och ej heller har eget hushåll. Motsvarande ändring bör också göras i fråga om konkursgäldenärs rätt att utbekomma egendom ur boet.

Lagändringarna torde böra träda i kraft den 1 juli 1955.

I enlighet med vad sålunda anförts har inom justitiedepartementet upprättats förslag till

- 1) lag om ändrad lydelse av 65 § utsökningslagen; samt
- 2) lag om ändrad lydelse av 97 § konkurslagen.

Föredraganden hemställer, att lagrådets utlåtande över lagförslagen, av den lydelse bilaga¹ till detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 rege- ringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av detta proto- koll.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdde hemstäl- lan bifaller Hans Kungl. Höghet Regenten.

Ur protokollet:

Sven Fischier.

¹ Bilagan, som är likalydande med de vid propositionen fogade lagförslagen, har här uteslutits.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 30 november 1954.

Närvarande:

justitieråden LECH,
REGNER,
GÖSTA LIND,
regeringsrådet LORICHS.

Enligt lagrådet den 20 november 1954 tillhandakommet utdrag av protokoll över justitiedepartementens ärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland, i statsrådet den 12 november 1954, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättade förslag till

- 1) lag om ändrad lydelse av 65 § utsökningslagen; samt
- 2) lag om ändrad lydelse av 97 § konkurslagen.

Förslagen, som finnas bilagda detta protokoll, föredrogos inför lagrådet av byråchefen för lagärenden i justitiedepartementet, hovrättsrådet O. Petrén.

Lagrådet lämnade förslagen utan erinran.

Ur protokollet:

Harriet Stangenberg.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 10 december 1954.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, NORUP, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM, LINDSTRÖM, LANGE.

Efter gemensam beredning med chefen för inrikesdepartementet anmäler t.f. chefen för justitiedepartementet, statsrådet Lindell, lagrådets den 30 november 1954 avgivna utlåtande över de den 12 i samma månad till lagrådet remitterade förslagen till

- 1) *lag om ändrad lydelse av 65 § utsökningslagen; samt*
- 2) *lag om ändrad lydelse av 97 § konkurslagen.*

Med förmälan att lagförslagen av lagrådet lämnats utan erinran hemställer föredraganden, att desamma måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas 1955 års riksdag till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Axel Nilsson.
